

Lesy panství Vizovice pohledem nejstarších katastrálních map

*/ Forests of the Vizovice Estate
in the Earliest Cadastral Maps*

Petr Dujka

Abstract:

This study reconstructs the forest area in the pre-industrial landscape of Wallachia using index sketches from the 1829 stable cadastral map. The study area comprises thirteen cadastral districts of the Vizovice estate (Zlín Region). The objectives were a) to map forest parcels at the scale of the current cadastral map using a geographic information system, b) to analyze the ownership structure, tree species composition, and age (growth) stages of the forest, and c) to verify the findings against contemporary sources and create an interactive map. The results show that forests covering an area of 3,297.47 ha accounted for a quarter (25.6%) of the Vizovice estate. More than half (51.4%) of the forests were owned by the municipality, a third by the aristocracy (35.3%), and the smallest share belonged to serfs (13.3%). Deciduous stands predominated (72.9%), while mixed (15.1%) and coniferous (12.0%) forests were significantly less common. In the eastern part, the northern limit of the natural range of silver fir in the Western Carpathians can be observed. Stands of mature to final-felling-age timber accounted for the largest share (38.8%), while the youngest stands, up to 30 years of age, accounted for the smallest share (13.0%). The digitization results are supplemented at the cadastral level with forestry statistics from 1856 and 1859 and statistically compared with the area records of the stable cadastre (1845). The study presents the first comprehensive overview of the forests of the Vizovice estate at the beginning of the 19th century. The interactive appendix provides user-friendly material that can be used not only to assess long-term changes in the landscape over the past two hundred years (the current forest area is approximately double what it was), but also as a framework for researching older historical sources related to forests (e.g., the Josephine cadastre).

Keywords:

index sketches, 1829, history, Eastern Moravia, forestry, tree species composition, geographic information systems

Úvod

Před více než dvěma sty lety vznikl základ územně-evidenčního nástroje, který je dodnes nepostradatelnou součástí pro vymezení právně-vlastnických vztahů. Evidenze pomocí map stabilního katastru, nejstarší katastrální mapy pokrývající souvislé území s výraznou kartografickou přesností, byly zhotoveny kvůli efektivnímu výběru daní státního aparátu Habsburské (a později Rakousko-Uherské) monarchie. Z dnešní perspektivy nezamýšlenou přidanou hodnotou je dědictví graficky precizních map, které věrně zachycují preindustriální krajinu několika evropských států (BUMBA 2007, 56–58).

V posledních dvou desetiletích se s rozvojem digitalizace staly vyhledávaným podkladem pro hodnocení urbanistických i environmentálních změn v krajině (např. BIČÍK et al. 2012, 347–373). Nároky dnešní socio-ekonomicky i klimaticky dynamické doby nás vedou k hledání původu jevů, ke kterým v současné krajině dochází. Zároveň se však mnohdy snažíme v minulosti nalézt inspiraci, jak vznikající problémy kolem nás efektivně řešit. Jednou z častých a opakujících se otázek směřuje k minulosti lesů, významného krajinného prvku nejen na počátku 19. století, ale i dnes. Přitom je třeba se mnohem více zaměřovat na jejich regionální podobu než jen na podobu obecnou, „prostorově anonymní“, skrytou v krajských, celostátních nebo celoevropských průměrech.

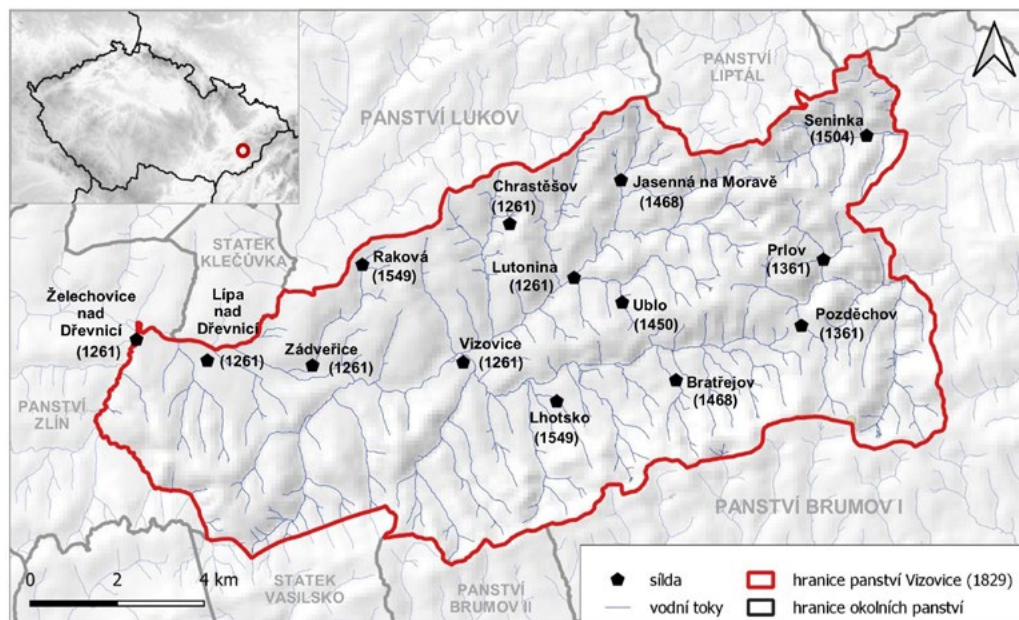
Podíl lesů v krajině bývá předmětem zájmu nejen kvůli plastičtějšímu obrazu regionální historiografie, ale také prostředkem pro pochopení interakce člověk-ekosystém (SOBALA 2024, 15). Kromě neosobních číselných údajů, vztahujících se mimo jiné i na úroveň katastrálních území (BIČÍK et al. 2010, 28–33), je však možné v poznání pronikat mnohem hlouběji. Digitální zpracování dat v kombinaci s kvalitativními údaji, které zaznamenali rakouští (a později c. a k.) geometři ve spolupráci nejen s místní samosprávou, ale i samotnými vlastníky, nám poskytuje odpovědi na otázky o geografické poloze lesů („kde se lesy nacházely?“), vlastnické struktury („kdo je vlastnil?“), nebo dřevinné skladbě a hospodářském tvaru („jak lesy vypadaly“?).

Cílem této studie je věrná rekonstrukce lesů bývalého vizovického panství podle grafických i písemných záznamů vztažených k prvním katastrálním mapám – indikačním skicám stabilního katastru. Dílčím cílem je rovněž vytvoření uživatelsky dostupného a interaktivního materiálu, který může přispět k rozvoji regionální historiografie, historické sociologie nebo genealogie. S tímto úkolem souvisí zejména extrakce dostupných charakteristik – údajů o zdejších parcelách lesa, jejich analýza a vyhodnocení v kontextu soudobých evidenčních materiálů.

Materiály a metodika

Zájmové území

Bývalé panství Vizovice se nacházelo v severní části geomorfologické oblasti Slovensko-moravských Karpat – podcelky Zlínské vrchoviny a Komonecké hornatiny (BÍNA – DEMEK 2006, 287–288). Nejstarší písemné zmínky o osidlování zdejšího kraje se nacházejí ve falzu zakládací listiny cisterciáckého kláštera ve Vizovicích z roku 1261 (BOROVSKÝ 2011, 11–27). Listina uvádí popis hranic území, které nově vznikajícímu klášteru daroval brumovský kastelán Smil ze Střílek do trvalého užívání („*semotis predictos fratres perpetuos dacimus possessores*“; BOČEK 1841, 317).

Obr. 1: Přehledová mapa zájmového území a jeho poloha v rámci České republiky. Hranice vizovického panství i okolních správních celků jsou vyznačeny pomocí aktuálních katastrálních hranic. V mapě jsou vyznačena stávající sídla a rok nejstarší písemné zmínky o nich (podle POKLUDA 1995, 361–364; JANIŠ, KOHOUTEK 2002, 132).

Geografické vymezení klášterního majetku setrvávalo bez větších změn až do druhé poloviny 14. století, kdy byla řada klášterních vsí zabrána okolními šlechtici. Vizovický klášter byl navíc během husitských válek vydrancován a v polovině 15. století šel k zániku. Složitý vývoj vlastnických vztahů detailně popsal POKLUDA (1995, 361–364). Tereziánský katastr v polovině 18. století evidoval městečko Vizovice a obce Bratřejov, Jasenná, Lhotsko, Lipa nad Dřevnicí, Lutonina, Pozděchov, Prlov, Raková, Seninka, Ublo, Zádveřice a část Želechovic (RADIMSKÝ – TRANTÍREK 1962, 87). Ačkoliv první písemná zmínka hovoří o osadě Chrástěšov už v polovině 13. století, jeho katastrální území bylo součástí stabilního katastru Vizovic až do 1. 10. 1998, kdy byla vyhotovena základní mapa velkého měřítká (ČÚZK 2024); z toho důvodu nejsou údaje tohoto katastru uváděny samostatně. Rekonstruované hranice panství byly vytvořeny agregací současných katastrálních hranic s výjimkou poloviny katastru Želechovice nad Dřevnicí, která byla vymezena pozemkovou parcelou s kmenovým číslem 184 v obecním vlastnictví.

Použití materiály

Základním grafickým materiálem pro tvorbu geoprostorové databáze jsou digitalizované snímky indikačních skic stabilního katastru – nejstarší katastrální mapy, které jsou dostupné v interaktivní databázi Moravského zemského archivu (MZA) v Brně (Fond D9, podrobně viz příloha 1, písmeno B). Předmětem analýzy byly parcely lesa (Obr. 2) ve třinácti katastrálních územích, přičemž dvanáct z nich bylo obsaženo v plné míře, jedno pouze zčásti. Fakticky jde o území, která v době zpracování (1829)

prvních katastrálních map byla součástí panství Vizovice, jak jej zaznamenal např. soudobý moravský topograf Gregor Wolny (1838; 470–489). Třináctý „neúplný“ katastr Želechovic nad Dřevnicí přináležel k vizovickému panství od dob založení vizovického kláštera pouze zčásti. Jednalo se o území východně od potoka Obůrek¹ (DOKULILOVÁ 1995, 676). Současně s grafickými materiály byly studovány i písemné operáty jednotlivých katastrů, které jsou rovněž dostupné v digitálním rozhraní Moravského zemského archivu v Brně (fond D10, příloha 1, písmeno C). Operáty písemně evidovaly totožné informace jako tehdejší katastrální mapa, navíc obsahovaly údaje o výměře (v rakouských jitrech a čtverečních sázích), čistý roční výnos ze zdaněné půdy, třídu pozemku podle dostupnosti a kvality apod.

Pro srovnání byly použity také údaje z Výkazu ploch stabilního katastru (dále jen „Výkazy ploch“), které evidovaly druhy pozemků na úrovni katastrů. Představují sumární údaje extrahované z písemných operátů stabilního katastru a jsou vztahovány k roku 1845 (BIČÍK et al. 2010, 27–31). Jinými slovy, jde o číselné zachycení plošného rozsahu pozemkových kategorií, které by měly odpovídat grafické podobě indikačních skic. Pozemková kategorie „Lesy“ jsou v evidenci rozděleny do šesti podkategorií, které zachycují převládající dřevinnou skladbu, hospodářský tvar nebo plochy lesa apriori sloužící k jiným než dřevoproductčním účelům (okrasné palouky, anglické parky, požářiště). Výhodou pramene je jeho objektivní pohled na poměry v katastrálním území bez ohledu na vlastnické vztahy, z toho důvodu se jeví jako velmi vhodný pro verifikaci výměry, kterou lze získat digitalizačním procesem ploch lesa z indikačních skic na úrovni katastrů. Dujka (2025, 158–159) upozorňuje na nesoulady v grafice indikačních skic s údaji ve Výkazech ploch, které vyplývají ze zahrnutí evidenční subkategorie „Křoviny“, která však není skicami evidovaná jako les, ale jako louky s porostem dřevin. Jak ukazují autorovy výzkumy v katastrech sousedního panství Brumov, zahrnutí výměry této podkategorie nadhodnocuje údaje o skutečně graficky evidované ploše lesa. Z toho důvodu nebyla do statistického vyhodnocení tato podkategorie zahrnuta, pro srovnání je však uvedena.

Třetím důležitým zdrojem byly soudobé údaje lesnické statistiky, které byly tiskem zveřejněny v časopisu *Verhandlungen der Forst-Section für Mähren und Schlesien* (NOŽIČKA 1957, 392). Periodikum bylo vydáváno v letech 1852–1907 brněnským nakladatelstvím Nitsche a Grosse. Údaje byly dodávány přispěvateli, kterými ve většině případů byly přímo lesníci, lesní správci nebo lesní inspektoři. Lesnické statistiky měly formu tabulkových přehledů, základním rámcem byly abecedně seřazené moravské a slezské okresy (*Bezirk*), ty byly podrobněji členěny na panství (*Dominium*) a obce, které k nim přináležely. Obsahem byla struktura majetkové držby lesů podle obcí, údaje o hospodářském tvaru lesa, vyčíslení hlavního a vedlejšího příjmu, denní mzdu pracovníků vztáženou ke konkrétnímu roku, údaje o dřevinách a způsobu hospodaření. Klíčové údaje pro třináct katastrů vizovického panství se nacházejí ve druhém sešitě (ročníku) z roku 1856 (WEEBER 1856, 68–71) a třetím sešitě z roku 1859 (WEEBER 1859, 30–33). Vydání z roku 1856 uvádí také katastr Seninky, který správně přináležel pod Vsetínský okres. Údaje do časopisu dodal tehdejší vsetínský nadlesní Josef Schichl. Ačkoliv abecedně by měl být Vizovický okres (obsahující zbývajících dvanáct katastrů) publikován dříve, údaje byly dodány lukovským lesmistrem Karlem Kojou až dodatečně.

Metodický postup

Analýza parcel lesa byla provedena pomocí třífázového postupu podle metodiky, kterou publikoval Dujka (2025, 151–154). V první fázi byla provedena digitalizace, ve druhé fázi byla vytvořena geodatabáze a ve třetí fázi byla provedena verifikace a tvorba interaktivní mapy.

Digitalizace byla provedena ve freewaru QGIS 3.40.0 s využitím aktuálních katastrálních map, dostupných ve formátu ESRI shapefile na úložišti Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (ČÚZK 2026a). V případě výrazně pozměněné parcelní kresby byla použita georeference indikačních skic (postup podrobněji uvádí Dujka 2025, 151–152). Tvorba geodatabáze byla provedena s využitím přílohy 2 výše citovaného článku. Z digitalizovaných skic byla extrahována toponyma pozemkových traťů, údaje o dřevinné skladbě, vlastnické struktuře (typ vlastníka, identifikační údaje a společenský status) a věkové struktuře. V případech, kdy toto nebylo ze samotné skici možné (chybějící nebo poškozený zákres), byly využity císařské povinné otisky stabilního katastru v kombinaci s písemnými operáty (jejich přepis je součástí tabulkové přílohy 2), kdy byly údaje ztotožněny pomocí unikátního parcelního čísla.

Ve třetím kroku byla provedena verifikace výsledků statistickým ověřením s využitím párového t-testu, jehož cílem bylo ověření shody/rozdílu digitalizované plochy lesa a) se zjištěnou výměrou v písemných operátech, převedenou na hektary, b) se sumárním údajem vypočteným z Výkazů ploch za celé katastrální území, jejich digitální skeny jsou dostupné k nahlížení v aplikaci Archiv (ČÚZK 2026b). Výsledky byly rovněž kriticky zhodnoceny s využitím lesnické statistiky z let (1856 a 1859) podle údajů uváděných za příslušné katastrální území. Doplněny byly i nalezené zmínky v místopisné literatuře. Následně byla provedena vizualizace výsledků pomocí aplikace RStudio (nástroj R Markdown). To umožnilo přehledné grafické zobrazení databázových údajů, které lze v interaktivně prohlížet v Příloze 3. Rovněž byly z numerické části databáze vypočteny sumární údaje za katastrální území podle typu vlastníka, dřevinné skladby a věkové struktury lesních porostů.

Výsledky

Výměra lesa

Výpočet plochy lesa prostřednictvím digitalizovaných polygonů lesních parcel nevykazuje statisticky významný rozdíl oproti výměře uváděné v písemných operátech.² Analyzováno bylo celkem 601 parcel (lesy všech katastrů) a vzhledem k minimální odchylce jsou primárně používány údaje z výpočtu digitalizovaných ploch. Údaje o ploše lesa v polovině 19. století bývají pro katastrální území v České republice odvozovány z Výkazů ploch sestavených k roku 1845. Také v tomto případě výsledky statistické analýzy neprokázaly statisticky významný rozdíl mezi evidencí z Výkazů ploch a vypočtenou výměrou digitalizovaných ploch lesa z indikačních skic.³ V tomto případě do statistického vyhodnocení nebylo možné zahrnout část katastru Želechovic nad Dřevnicí, neboť jej nelze s údajem za celý katastr relevantně porovnat. Nicméně můžeme srovnat údaj uvedený pro vizovickou část Želechovic v lesnické statistice,⁴ a to jak s digitalizovanou plochou, tak s údajem v písemném operátu (Tab. 1). Obtížnější interpretační situace nastává v porovnání sumárních údajů za katastr v lesnické statistice, které jsou uvedeny v Tabulce 1.

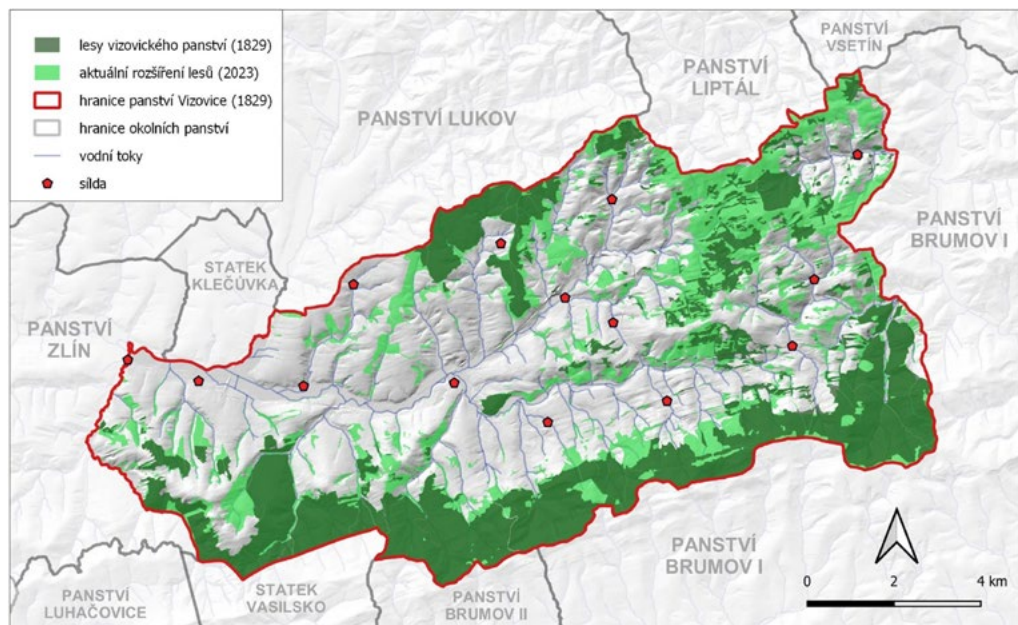
Obr. 2: Lesy v indikačních skicách vizovického panství. Ilustrační výřez představuje východní část katastru Jasenné z roku 1829 (MZA, fond D9, sign. 879). Parcely lesa byly zakresleny šedou barvou s vyobrazením stromů, u každé parcely jsou uvedeny identifikační údaje vlastníka a růstovou fázi (věkovou strukturu) porostů. Okrovou barvou byla zakreslena orná půda, zelenou louky a pastviny (některé navíc s porostem dřevin).

Celková výměra lesních parcel byla dle nejstarších katastrálních map 3297,48 ha (suma hodnot z písemných operátů udává prakticky totožnou hodnotu – 3298,71 ha). Předpokládáme-li plochu panství podle současných katastrálních map, celková výměra by činila 12457,61 ha. Lesnatost (podíl lesa vzhledem k ploše panství) by činila 26,5 %, tj. čtvrtinu panství tvořil les. Sumární údaj Výkazů ploch (bez podkategorie Křovin) uvádí velmi podobný údaj – 3248,3 ha. Rozdíl v řádu necelé stovky hektarů (3169,25 ha) publikoval Wolny (1838, 482), lesnická statistika (1856 a 1859) naopak uvádí prakticky totožnou hodnotu (3169,30 ha).

Lesy nebyly s ohledem na přírodní podmínky území vizovického panství rovnoměrně rozprostřeny (Obr. 3). Souvislý pás se táhl na severních svazích Komonecké hornatiny od Lípy nad Dřevnicí až po Pozděchov. Svažité terény v kombinaci s kamenitými, středně bohatými až kyselými půdami nebyly k zemědělskému využití vhodné, vyloučena však není lesní pastva ani hrabání steliva. Odlišná situace byla severně od vodního toku Bratřejůvky. Souvislejší komplex lesa se nacházel severně od Vizovic poblíž tehdejší kolonie Chrástěšov, východním směrem k nivě Dřevnice podíl lesa vzhledem k úrodným a intenzivně obdělávaným sprašovým půdám doznívající Fryštácké brázdy byl výrazně redukován. Specifická lesohospodářská krajina, tvořená více či méně souvislými lesy, se nacházela v geomorfologickém okrsku Senické vrchoviny. Zde se mísily hospodářsky různě využitelné terénní svahy, čímž vznikala typická mozaika valašské krajiny. Lesy se nacházely ve vzdálenějších polohách od sídelních center, která při kolonizaci vznikala v povodí Lutoninky, Pozděchůvky, Seninky a Prlovského potoka.

Katastrální území	Indikační skici: digitalizace (1829)	Písemné operáty (1829)	Lesnická statistika (1856; 1859)	Výkazy ploch stabilního katastru (1845)	
				Lesy	Křoviny
Bratřejov	356,09	353,13	268,71	355,43	59,25
Jasená	227,76	227,23	326,53	228,98	39,70
Lhotsko	100,44	101,05	101,27	101,07	–
Lípa	152,39	152,47	133,49	152,55	102,66
Lutonina	74,10	74,15	136,37	74,09	72,83
Pozděchov	690,65	688,94	664,01	691,73	40,85
Prlov	82,45	82,78	85,16	82,78	–
Raková	–	–	–	–	–
Seninka	140,34	141,80	135,79	140,64	18,25
Ublo	70,66	67,66	68,47	69,49	19,34
Vízovice	922,22	927,81	775,64	922,60	38,92
Žádvěřice	430,93	433,73	432,13	433,31	85,07
Želechovice (část)	49,44	47,96	41,43	–	–
Celkem	3297,47	3298,71	3169,00	3252,67	476,87

Tab. 1: Srovnání vypočtené výměry digitalizovaných indikačních skic a údajů v písemných operátech (1829), lesnické statistiky (1856, 1859) a Výkazů ploch stabilního katastru (1845).

Obr. 3: Geografická pozice parcel lesa v roce 1829 zakreslená v indikačních skicách panství Vizovice v porovnání s aktuálním rozšířením (2023) lesa. Pozice sídel i správních hranic sousedních panství a statků jsou totožné jako u Obr. 1.

Majetková struktura

Překvapivá zjištění odhaluje rozbor evidence vlastníků (Obr. 4), největší podíl lesů (51,4 %) byl totiž zapsán jedenácti obcím. Obecní lesy zaujímaly dokonce větší podíl než lesy dominikální (35,3 %), což je vzhledem k převládajícímu trendu vlastnických poměrů tehdejšího rakouského mocnářství neobvyklé (BERNHARD 1911, 158). Nezanedbatelný však byl rovněž evidovaný podíl lesů 187 drobných vlastníků (poddaných), a to 13,3 %.

Nutno však poukázat na skutečnost, že ačkoliv stabilní katastr uvádí podrobnou evidenci, nelze tehdy užívaný pojem „vlastnictví“ ztotožňovat s dnešním chápáním majetkových práv. Proto je třeba vnímat i majetkovou strukturu lesů rezervovaně, zejména v případě lesů obecních a rustikálních. Rozeberme jednotlivé kategorie podrobněji (opis údajů o parcelách lesa z Písemných operátů je uveden v Příloze 2).

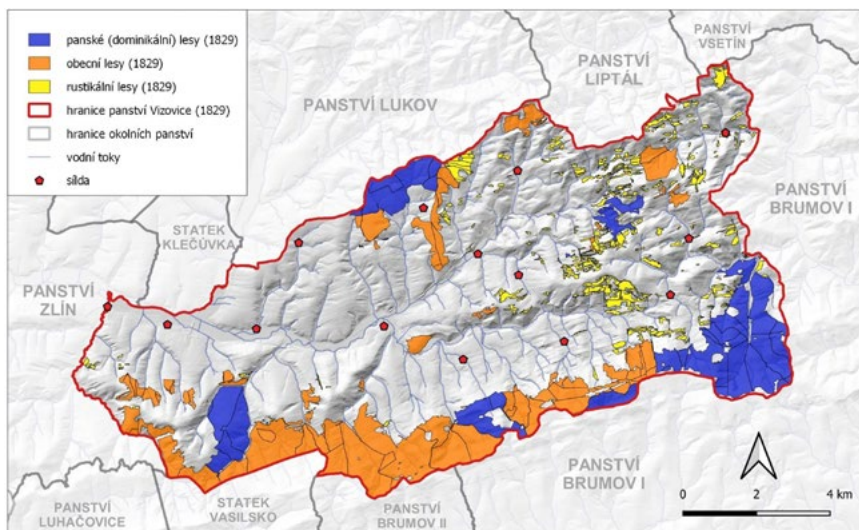
Obecní lesy

Průměrná velikost parcel obecních lesů, lépe řečeno lesů využívaných obcemi, byla přibližně o polovinu nižší než u lesů dominikálních a činila 15,87 ha. Obecní lesy v územních hranicích vizovického panství byly připsány deseti obcím a městečku Vizovice (včetně Chrástěšova). Obecní lesy nebyly v Rakové,⁵ která byla toho času čistě zemědělským katastrem. Největší podíl obecních lesů náležel k samotnému centru panství, k městečku Vizovice (741,95 ha, tj. 43,7 % všech obecních lesů). Vizovické lesy byly situovány v severní, střední i jižní části katastru. Největší komplex se nacházel v lesní traťích Dubowsky⁶ (484,30 ha) na severních svazích Komonecké hor-

Obr. 4: Dva trojmezí kameny na hranicích vizovického panství. Výrazné písmeno „W“ na pískovcovém trojhranném kameni (vlevo) o rozměrech (0,8 m × 0,33 m × 0,29 m) se nachází na jižní hranici s bývalým panstvím Brumov v nejvyšších partiích Komoneckého hřebenu poblíž kóty Rovně (702 m n. m.). Druhý trojmezí kámen (vpravo) byl umístěn při severovýchodní hranici a na každé straně je zmínka, o které panství se jedná. Východně od kamene se rozkládal velkostatek Liptál (Grundherrschaft Liptál, zkratka G · L), rok vztyčení kamene 1732.

natiny, nejbližší k potřebě města pak sloužil lesní komplex *Nad miestem* (dnes místní část Háj – 21,41 ha). Severně pak obyvatelé městečka odebírali dříví z listnatých lesů v trati *Pod Hayem* (47,65 ha) a severovýchodně v trati *Chrastěšov* (36,31 ha) u hranice s Lutoninou.

Obr. 5: Majetková struktura lesů vizovického panství. Největší podíl měly obecní lesy, následovaly lesy dominikální a lesy malých vlastníků – rustikalistů. Pozice sídel jsou totožné jako u Obr. 1.

Kromě neobvykle vysokého podílu evidovaných obecních lesů na celkové rozloze lesů vizovického panství je na místě poukázat také na další specifikum. Obecní lesy se nacházely (s výjimkou Lhotska a Rakové) v katastru každé obce, což je vzhledem k lokální potřebě po stavebním a palivovém dříví logicky zdůvodnitelné. Neobvyklý je však fakt, že se obecní lesy jedné obce nacházely i na území jiných katastrů. A právě u obecních lesů vizovického panství je tento jev zcela běžný. V popsaném vizovickém katastru se kromě „městských“ lesů nacházely také obecní lesy Jasenné (98,04 ha) a Lutoniny (45,02 ha). Z logistického pohledu to představuje poměrně značnou vzdálenost – 8,8 km, resp. 6,8 km s využitím cestní sítě zakreslené do II. vojenského mapování (1836–1852). Obdobný případ byl v katastru Bratřejova – kromě „zdejších“ obecních lesů (177,95 ha) měly své nemalé podíly sousední obce Ublo (85,72 ha) a Pozděchov (28,35 ha).

Je třeba říci, že tuto skutečnost zcela nereflektovala soudobá lesnická statistika z let 1856 a 1859. Obecní lesy byly ve všech případech započteny k výměře příslušných katastrů. Za příklad dobře poslouží zmíněný katastr Bratřejova. Sumární výměra vlastnické kategorie obecních lesů, jak vyplývá z předchozího odstavce, má podle indikační skici Bratřejova hodnotu 292,26 ha. Naproti tomu statistický přehled téhož katastru eviduje v roce 1859 výměru 153,06 ha (rozdíl 139,20 ha). Odečteme-li však podíl ubelských (53,0 ha) a pozděchovských lesů (28,35 ha), rozdíl činí „jen“ 57,85 ha. Ověření nám poskytne i náhled do údaje u statistikou evidovaného katastru Pozděchova, kde je po přepočtu uvedena výměra 28,19 ha, zatímco indikační skica žádné obecní lesy neeviduje. Podobný případ je i v případě Ubla – evidováno

bylo 57,57 ha, zatímco příslušná skica evidovala v katastru jen 5,01 ha. Zbývajících rozdíl (57,85 ha) lze vysvětlit neproporcionální hodnotou evidence malých vlastníků lesnickou statistikou – 67,32 ha oproti 15,2 ha evidovaných v indikační skice. Zda se v tomto případě jednalo o převod obecního majetku rustikálům po roce 1829, nebo jde jen o chybné zařazení, to zůstává otázkou. Detailní srovnání uvádí Tabulka 2.

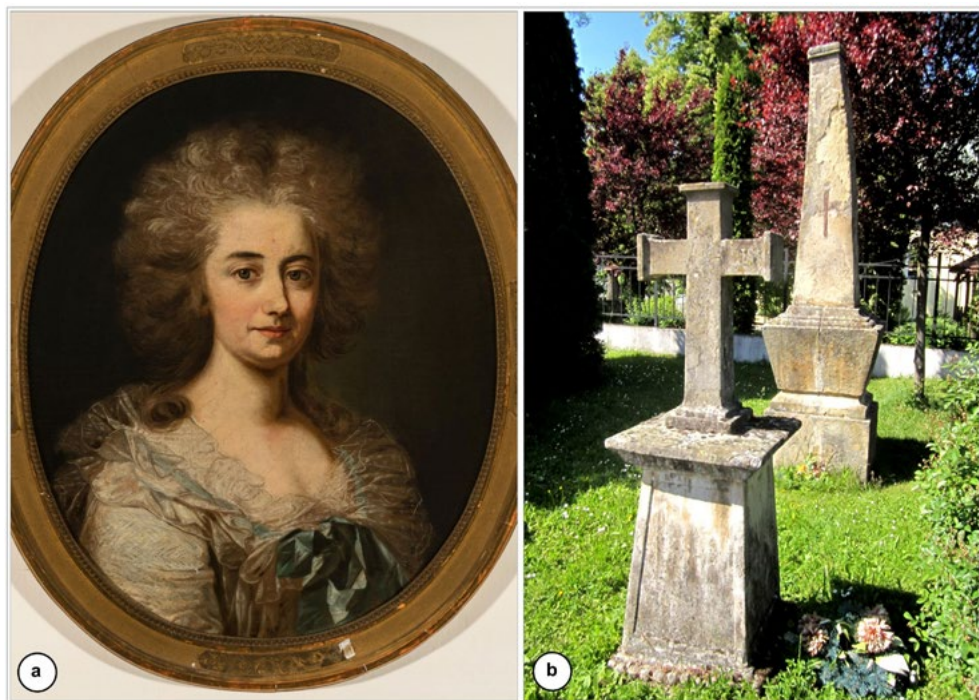
Dominikální lesy

Průměrná velikost parcel dominikálních lesů činila 26,5 ha, což je největší hodnota v porovnání s ostatními vlastnickými kategoriemi. Ačkoliv podíl dominikálních lesů nebyl plošně největší, jejich vlastník byl bezesporu nejvýznamnějším vlastníkem lesů v celém panství. Přesněji řečeno, jak odhalují zápisy u dominikálních parcel i v písemných operátech stabilního katastru, vlastníkem byla hraběnka *Franziska von Blümegen* (obr. 6a). Nicméně, původem německý šlechtický rod *Blümegenů* vymřel v roce 1813 po meči (KADICH – BLAŽEK 1999, 11). Proto je na místě stručné upřesnění vlastnických vztahů vizovického panství na konci 18. a na začátku 19. století.

Vizovické panství se stalo součástí rodového majetku *Blümegenů* v roce 1746, kdy jej koupil kanovník olomoucké kapituly Heřman Hannibal (1716–1774). Jako vysoce postavený římskokatolický duchovní nemohl mít přímého potomka, proto po jeho smrti zdědil Vizovice syn jeho nejmladšího bratra, Petr Alcantara von *Blümegen* (1754–1813), který byl zároveň posledním mužským členem rodu. Po jeho skonu přešla majetková práva na jeho manželku *Franzisku* (1756–1838), rozenou von *Stillfried und Rathenitz* (POKLUDA 1995, 362). V indikačních skicích tak figuruje právě její jméno. Po jejím úmrtí nezůstal přímý dědic, majetek byl proto převeden na jejího synovce, Filipa Františka ze *Stillfriedu a Ratenic* (1808–1887). Konec konců, jeho jméno figuruje i u lesní tratě *Tlustá* v katastru *Zádveřic*. Jméno předchozí majitelky bylo přeškrtnuto, přípis byl proveden patrně v souvislosti s revizí původní skici, neboť nebyla vyhotovena reambulovaná skica (příloha 1A).⁷

Dominikální lesy však mají i další specifika. Ačkoliv by se daly v hranicích panství označit za geograficky rovnoměrně rozprostřené (nejsou zaznamenány pouze na katastrech *Lípy nad Dřevnicí*, *Lutoniny*, *Seninky* a *Želechovic nad Dřevnicí*), jsou tvořeny šesti plošně významnými enklávami, jejichž výměra neklesá pod 40 ha souvislého porostu. Skutečné prvenství má v tomto ohledu dnešní katastr *Chrastěšova*, v jehož severní části se nacházelo 181,32 ha (tj. 15 % všech panských lesů). To byl patrně důvod, proč se při jižním okraji komplexu nacházela myslivna (dnešní č. p. 7) a sídlo *Chrastěšovského revíru*. Dá se říct, že dnešní *chrastěšovský* katastr tvořily z 69 % lesy. Celkově největší rozlohu však měly souvislé panské lesy v jihovýchodní části katastru *Pozdřechova*, jejich výměra činila 580,13 ha (48 % dominikálního lesa). *Wolny* (1838, 482) zmiňuje, že se v *Pozdřechově* rovněž nacházela myslivna, patrně sídlo lesního správce *Pozdřechovského revíru*. V indikační skice se však grafický zakres budovy myslivny nenachází.

Wolny (1838, 482) dále uvádí i údaj o výměře dominikálních lesů, který by měl po přepočtu z rakouských jiter a čtverečních sáhů činit 2962,58 ha. Uváděný údaj je však více součtem dominikálních a obecních lesů než spolehlivou zprávou o výměře panských lesů. Přesnější údaje uvádí lesnická statistika (1856, 1859), v níž je tehdejšímu majiteli hraběti *Stillfriedovi* zapsáno 1100,74 ha lesa. Údaj se oproti indikačním skicám odlišuje o 65,87 ha. Původ tohoto výrazného rozdílu lze spatřit například

Obr. 6: Portrét hraběnky Franzisky von Blümegen, rozené ze Stillfriedu a Ratenic (1756–1838), poslední dědička rodového majetku (a; Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži, mobiliární fond SZ Lysice, inv. č. LS 3282a). b – v popředí náhrobek Francisky z Blümegenu (s křížem) a jejího manžela – Petra Alcantary von Blümegen (v pozadí) patří k nejstarším dochovaným památníkům na vizovickém hřbitově (LEFNEROVÁ 1966, 1–4).

Rustikální lesy

Lesy drobných vlastníků (něm. *Klein Grundbesitzer*), poddaných, jsou typické nejmenší průměrnou velikostí parcel, která ve vizovickém panství činila 0,98 ha. Prvenství však představuje jejich počet. Sto osmdesát sedm poddaných bylo zapsáno u 449 parcel lesa. Nejpočetnější jsou případy, kdy bylo u jedné parcely zapsáno jméno jednoho poddaného (372, tj. 82,6 %), běžným případem jsou rovněž dva podílníci (68, tj. 15,1 %). Pouze v devíti případech (2,3 %) bylo u parcely zapsáno více podílníků – nejčastěji tři (7 parcel), zcela unikátní jsou dvě parcely (117 a 118) v Prlově. U těchto dvou parcel bylo zapsáno sedm podílníků z téže obce, mezi nimiž (soudě podle příjmení) nebyla žádná příbuzenská vazba.

Drobné parcely selského lesa měly nejčastěji výměru od několika arů⁸ do jednoho hektaru (335 případů), 1–5 ha bylo evidováno v 101 případech. Výměra nad 5 ha byla zapsána pouze v 13 případech.⁹ Kromě Lípy nad Dřevnicí měli poddaní své podíly ve všech katastrech, nejvíce v Jasenné (131 parcel 36 poddaných) a Pozděchově (77 parcel 31 poddaných) a Ublu (72 parcel 19 poddaných), naproti tomu

pouze jeden poddaný v Lhotsku. Pouze v jednom případě byla parcela zapsána poddanému na území jiného katastru – v lesní trati *Hatě* (katastr Zádveřic) byl u parcely 1405 zapsán poddaný Martin Holý (*Martin Holly*), sedlák z č. p. 518 na sousedním katastru Vizovic (místní část Janova hora).

Sondáž do sociálního postavení poddaných s připsaným vlastnictvím lesa napovídá mnohé i o majetkových poměrech dotyčných. Lesy přináležely nejčastěji nej-majetnějším hospodářům – sedlákům (110 případů, 58,8 %). Mezi muži je ojedinělý případ selky Rosalie Kovářové (*Rosalia Kowar*)¹⁰ z Jasenné (č. p. 87), která byla společně s Janem Šimečkem (*Johann Schimeczek*, č. p. 121) zapsána u parcely 560 a jedinou zapsanou majitelkou malé parcely 1124 s jehličnatou mlazinou. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou byli majitelé usedlostí – podsedků (56 případů, 29,9 %). Podle velikosti majetku katastrální evidence rozlišovala v některých případech (zejména na katastrech Jasenné a Ubla) malé (*klein Podsedker*) a velké podsedky (*Gross Podsedker*). Výrazně menší byl podíl (méně než 1 %) poddaných se zapsaným statusem „osadník“ (*Ansiedler*, 9 případů), domkař (6 případů) a poloviční sedlák (5 případů). Les měl připsán také mlynář Jan Minář z Prlova (č. p. 119), v Jasenné zase Jiří Vašica (*Georg Wachitza*) z č. p. 71 se statusem „čtvrtinový vlastník usedlosti“ (*1/4 Grundbesitzer*).

Wolny (1838, 482) uváděl, že rustikálních lesů bylo na vizovickém panství po přepočtu 210,17 ha. Záznamy z indikačních skic a písemných operátů však evidují téměř o dvojnásobek – 438,60 ha. Wolného údaj se rovněž liší od součtu za dotčené katastry v lesnické statistice (1856, 1859), který po přepočtu činí 349,85 ha. Obtížnější je komparace u jednotlivých katastrů, kde se výměra více či méně odlišuje (viz Tab. 2), místy však i v řádu desítek hektarů.

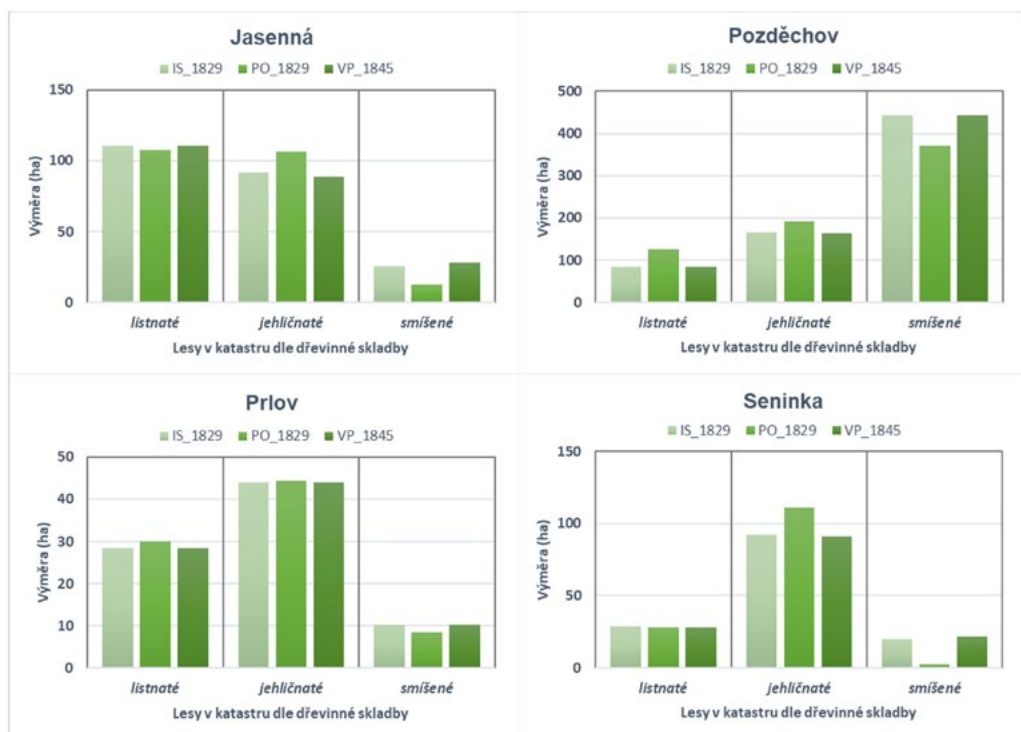
Katastrální území	Lesy dominikální (ha)			Lesy obecní (ha)			Lesy rustikální (ha)		
	1829 (IS)	1829 (PO)	1856/9 (LS)	1829 (IS)	1829 (PO)	1856/9 (LS)	1829 (IS)	1829 (PO)	1856/9 (LS)
Braňejov	48,59	48,45	48,33	292,04	290,27	153,06	15,46	14,61	67,32
Jasenná	60,91	61,69	62,14	48,49	48,02	161,97	118,36	112,95	102,42
Lhotsko	100,07	100,78	–	–	–	100,70	0,36	0,23	0,58
Lípa	–	–	–	152,39	152,46	133,49	–	–	–
Lutonina	0,00	–	31,65	64,91	67,27	98,97	9,19	6,88	5,75
Pozdřechov	580,14	579,18	580,00	0,14	–	28,19	110,37	108,61	55,81
Prlov	29,87	30,08	29,92	18,13	18,16	17,84	20,23	34,53	37,40
Raková	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Seninka	–	–	–	69,76	69,87	69,62	70,58	71,47	66,17
Ublo	1,58	0,26	0,00	5,01	5,08	57,54	64,07	62,32	10,93
Vizovice	181,41	179,23	181,83	737,16	742,99	59,24	3,66	4,74	0,58
Zádveřice	190,78	167,29	166,87	236,95	263,38	262,38	3,21	3,06	2,88
Želechovice (část)	–	–	–	42,75	41,96	41,43	6,69	6,00	–
Celkem	1193,35	1166,96	1100,74	1667,73	1699,46	1184,43	422,18	425,40	349,84

Tab. 2: Srovnání indikačních skic (IS), písemných operátů (PO) a údajů lesnické statistiky (LS). I

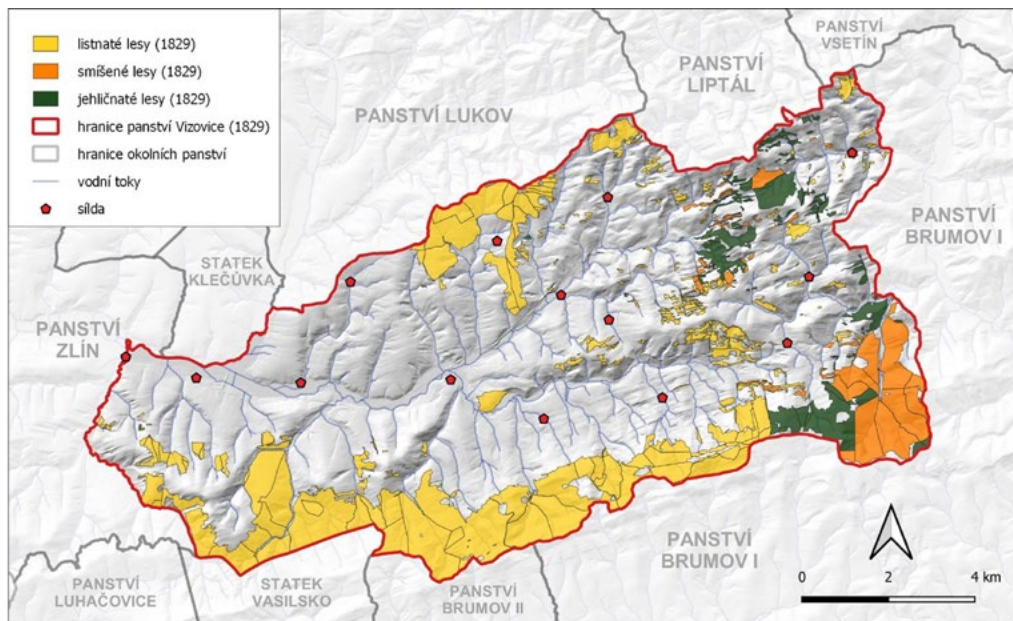
Dřevinná skladba

Dřevinná skladba zachycená v indikačních skicách odhaluje stav krajiny doposud neovlivněné introdukcí geograficky nepůvodních jehličnanů, zejména smrku ztepilého a modřínu opadavého.¹¹ Wolny (1838, 482) uvádí, že tamější lesy se skládaly zčásti z buků, jedlí a dubů, zčásti ze smíšených listnatých porostů tvořených břízou, osikou, vrbami a habrem. Dokonce ještě lesnická statistika (1856, 1859) uvádí prakticky totožnou dřevinnou skladbu, ačkoliv pravdou je, že lesní hospodářský plán z roku 1848 již hovoří o velmi malém procentu smrku a modřínu. Nicméně, stav lesů zachycených v indikačních skicách by měl být těmito introdukcemi nedotčen.

Grafika indikačních skic zaznamenala majoritní podíl listnatého lesa (72,9 %), podstatně menší zastoupení lesa smíšeného (15,1 %) a nejmenší podíl lesa čistě jehličnatého (12,0 %). Písemné operáty však vykazují mírné odlišnosti – nepatrně vyšší podíl listnatého lesa (74,2 %), vyšší podíl jehličnatého (13,7 %) a nižší podíl smíšeného lesa (12,1 %). Listnaté lesy byly součástí všech katastrů (Obr. 8), zatímco smíšené a jehličnaté lesy byly přítomny pouze ve čtyřech katastrech východní části panství (Jasenná, Pozděchov, Prlov a Seninka). Ojedinelý záznam nalezneme také ve vizo-vické polovině katastru Želechovic, drobná parcela byla pravděpodobně tvořena borovým porostem.

Obr. 7: Dřevinná skladba čtyř katastrů s jehličnatými a smíšenými lesy. Podíl kategorií vychází z porovnání různých zdrojů – digitalizovaných indikačních skic (IS_1829), písemných operátů (PO_1829) a Výkazů ploch stabilního katastru (VP_1845).

Obr. 8: Dřevinná skladba zachycená v indikačních skicích. Listnaté lesy tvořily podstatnou část vizovických lesů, smíšené a jehličnaté porosty se nacházely ve východní části a souvisely s přirozeným rozšířením jedle.

	Indikační skici (1829)			Písemné operáty (1829)		
	listnaté	jehličnaté	smíšené	listnaté	jehličnaté	smíšené
Bratřejov	356,30	–	–	353,13	–	–
Jasenná	110,89	91,42	25,65	107,71	106,49	13,01
Lhotsko	100,43	–	–	101,02	–	–
Lípa	152,26	–	–	152,46	–	–
Lutonina	74,10	–	–	74,15	–	–
Pozděchov	83,70	165,21	442,64	125,24	192,40	371,75
Prlov	28,37	43,89	10,18	30,00	44,40	8,37
Raková	–	–	–	–	–	–
Seninka	28,78	92,49	20,62	28,30	110,92	2,57
Ublo	70,14	–	–	69,52	–	–
Vízovice	924,89	–	–	922,63	–	–
Zádvěřice	430,98	–	–	433,73	–	–
Želechovice (část)	48,90	0,48	–	47,49	0,47	–
Celkem	2409,74	393,49	499,09	2445,38	454,68	395,70

Tab. 3: Plošná výměra lesů podle dřevinné skladby indikačních skic (1829) ve srovnání s písemným záznamem v písemných operátech (1829).

Evidence ve Výkazu ploch (1845), ačkoliv by měla vycházet z písemných operátů, uvádí ještě více odlišné hodnoty. Majoritní podíl listnatého lesa je v evidenci zachován (69,7 %), avšak rozdíl mezi jehličnatým (20,3 %) a smíšeným (10,0 %) lesem je výraznější. Zatímco v porovnání písemných operátů s grafikou skic vykazuje spíše drobnější odlišnosti. Výkazy ploch například uvádí nemalou výměru jehličnatých porostů (87,55 ha) v katastru Lípy nad Dřevnicí (Tab. 4). Operáty stabilního katastru však tyto údaje nepotvrzují. Odlišnosti se objevují i v hektarové evidenci smíšených a jehličnatých porostů na čtyřech katastrech ve východní části panství (Obr. 7).

Lesnická statistika (1856, 1859) podává adresnější informace. V katastrech Bratřejova, Jasenné, Lípy, Lutoniny, Lhotska, Pozděchova a Prlova se v hospodářském tvaru vysokého lesa uplatňovala jedle, buk a dub; v nízkém lese (pařezině) dub, buk, bříza a osika. V lesích katastru Ubla buk a dub, v katastrech Seninky, Vizovic, Zádveřic a Želechovic pak bukové lesy (WEEBER 1856, 1859).

Hospodářský tvar

O dřevinné skladbě vypovídá rovněž hospodářský tvar lesa. Lesy se odlišovaly nejen vzrůstem, ale také věkem jeho zmýcení. Nízké lesy tvořily listnáče s výmladnou schopností a byly pěstovány do věku 40 let, doba pro zmýcení vysokého lesa byla podle lesnické statistiky plánována na 120 let.

Jehličnaté a smíšené lesy spadaly do kategorie vysokého lesa, listnaté lesy byly řazeny podle zjištěného stavu buď do kategorie vysokého, nebo nízkého lesa. Grafika skic tuto informaci explicitně neuvádí, záznamy jsou však obsaženy v písemných operátech. U lesních parcel se nachází přípis, zda se jednalo o les vysoký (*Hochwald*), nízký (*Niederwald*) nebo zda se jednalo o pastevní les (*Hutweide mit Holz nutzen*) – doslova pastviny s užitkovým dřívím. V jednom případě na katastru Vizovic (Tab. 4, položka označená *) byla připsána poznámka, že se jedná o holinu (*Waldblösse*) bez pokryvu dřevin.

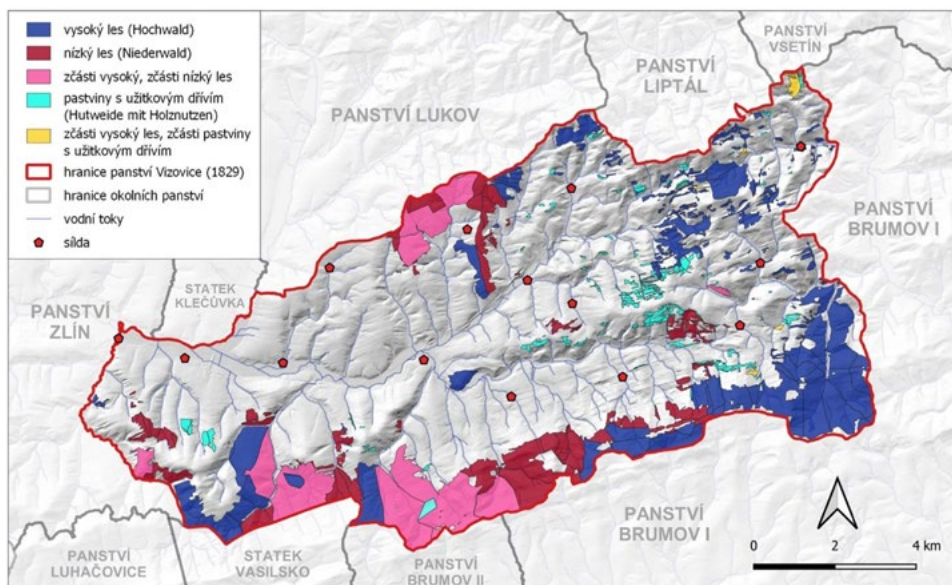
Přirazení lesa k hospodářskému tvaru nebylo zejména u velkých parcel vždy jednoznačné. V některých případech byly parcely (patrně pro rozdíl ve výpočtu odváděné daně) rozděleny nejen podle tvaru, ale také podle kvality. Příkladem nám může být parcela 5048c na vizovickém katastru. Jednalo se o obecní les Vizovic o výměře 140,23 ha s výnosem 315 zlatých 26 krejcarů. Podle evidence se na 3/5 parcely nacházel les vysoký, nízký les tvořil 2/5. Vysoký les byl dále podle kvality rozdělen na porosty první (2/5) a druhé třídy (1/5 výměry), s výnosem 170 zlatých 30 krejcarů a 55 zlatých 30 krejcarů. Naproti tomu výnos dvou pětin nízkého lesa byl podstatně nižší – 89 zlatých 18 krejcarů.

Písemné operáty uvádějí podíl 61,2 % lesa vysokého, 33,1 % lesa nízkého a 5,7 % lesa pastevního. Podíl ve Výkazech ploch je velmi podobný – 64,4 % lesa vysokého a 35,6 % lesa nízkého. Výrazné rozdíly se však objevují (snad jen s výjimkou Lhotska) u dílčích katastrů (srov. Tab. 4). Lesnická statika (1856, 1859) naproti tomu uvádí jen 2,9 ha nízkého lesa v Bratřejově, kromě vysokého lesa (2465,4 ha) byl evidován *Mittelwald* – střední les (335,5 ha), jinými slovy kombinace vysokého a nízkého lesa. To poukazuje na rozdílné nuance při zpracování údajů dané praktickými zkušenostmi a subjektivním hodnocením zpracovatele.

Katastrální území	Písemné operáty (1829)			Výkazy ploch stabilního katastru (1845)			
	Vysoký les	Nízký les	Pastviny s užitkovým dřívím	Vysoký les			Nízký les
				listnatý	jehličnatý	smíšený	
Brařejev	207,76	144,15	1,21	159,27	–	–	196,16
Jasenná	204,54	–	23,57	32,52	120,41	13,01	63,05
Lhotsko	–	101,01	–	–	–	–	101,07
Lípa	87,23	46,49	18,74	65,01	87,55	–	–
Lutonina	–	71,67	2,47	33,24	–	–	40,85
Pozdřechov	588,07	41,42	59,45	2,66	296,55	302,42	90,10
Prlov	82,66	–	0,12	24,10	44,41	8,37	5,90
Raková	–	–	–	–	–	–	–
Seninka	118,16	0,31	23,23	24,67	112,26	0,81	2,91
Ublo	–	11,46	58,06	18,53	–	–	50,96
Vízovice	463,30	451,44	7,78 (10,37)*	684,29	–	–	238,32
Zádvěřice	313,76	210,85	–	64,58	–	–	368,73
Želechovice (část)	6,95	41,04	–	?	?	?	?
Celkem	2072,43	1119,84	205,00	1108,87	661,18	324,61	1158,05

*Pozn.: hodnota v závorce představuje výměru holiny (Waldblosse).

Tab. 4: Tvar lesa podle písemných operátů k indikačním skicám (1829) ve srovnání s údaji uvedenými ve Výkazu ploch stabilního katastru (1845).

Obr. 9: Hospodářský tvar lesů vizovického panství podle písemných operátů stabilního katastru (1829).

ediný písemný záznam, zachycený v indikačních skicách v souvislosti s hospodářským tvarem, najdeme v katastru Lhotska. V lesní trati Papradná je u symbolu listnatého lesa a zkratky růstové fáze S. H. (*Stangenholz*) připsána poznámka „*Gut Besteld*“. Soudě podle tohoto připsu byl hospodářský stav zdejších porostů patrně lepší než v jiných případech.

Věková struktura

Pozoruhodný je pohled na lesy první třetiny 19. století prostřednictvím záznamu o růstové fázi, tedy o přibližné věkové struktuře lesů. Jde o typ údaje, který v podobném rozsahu není systematicky zaznamenán žádnou zmiňovanou soudobou evidencí. Růstová fáze byla zapsána v písemných operátech s výjimkou jednoho případu ve všech katastrech vizovického panství. Vlivem poškození (pozdějším zápisům a zákresům) několika parcel v katastru Prlova nelze údaje z grafiky získat. Přítomnost zápisu poukazuje jednak na svědomitost zpracovatelů a úzký kontakt s vlastníky, zároveň také na dříve zpracované podklady pro rámcové hospodaření v dominiálních lesích. Přehled zastoupených růstových fází v katastrech je zaznamenán v Tabulce 5, přičemž jsou uvedeny jak údaje z grafické, tak textové části nejstaršího katastru.

Katastrální území	Růstové fáze (1829)							
	Jungmais (J.M.)		Stangenholz (S.H.)		Mittelholz (M.H.)		Hochstämmig schlagbar (H.S.)	
	IS	PO	IS	PO	IS	PO	IS	PO
Bratřejov	35,32	72,61	155,93	122,97	85,24	79,33	31,21	29,75
Jasenná	100,14	94,41	13,13	12,80	46,84	49,72	68,76	70,29
Lhotsko	–	–	100,43	101,01	–	–	–	–
Lípa	66,72	65,27	10,52	11,67	75,02	75,52	–	–
Lutonina	22,52	22,71	18,85	18,20	32,72	33,24	–	–
Pozděchov	8,66	7,02	303,20	308,03	99,60	101,00	279,68	272,88
Prlov	3,18	3,20	6,10	6,30	73,16	73,29	–	–
Raková	–	–	–	–	–	–	–	–
Seninka	–	–	31,91	40,58	108,52	98,30	1,45	2,91
Ublo	27,48	20,01	18,82	30,91	23,88	18,60	–	–
Vízovice	145,24	172,94	66,03	55,68	709,32	679,68	52,88	52,40
Zádvěřice	10,47	26,62	419,24	342,42	–	64,58	–	–
Želechovice (část)	7,06	6,93	15,67	14,15	26,71	26,71	–	–
Celkem	426,79	491,72	1159,83	1064,72	1281,01	1299,97	433,98	428,23

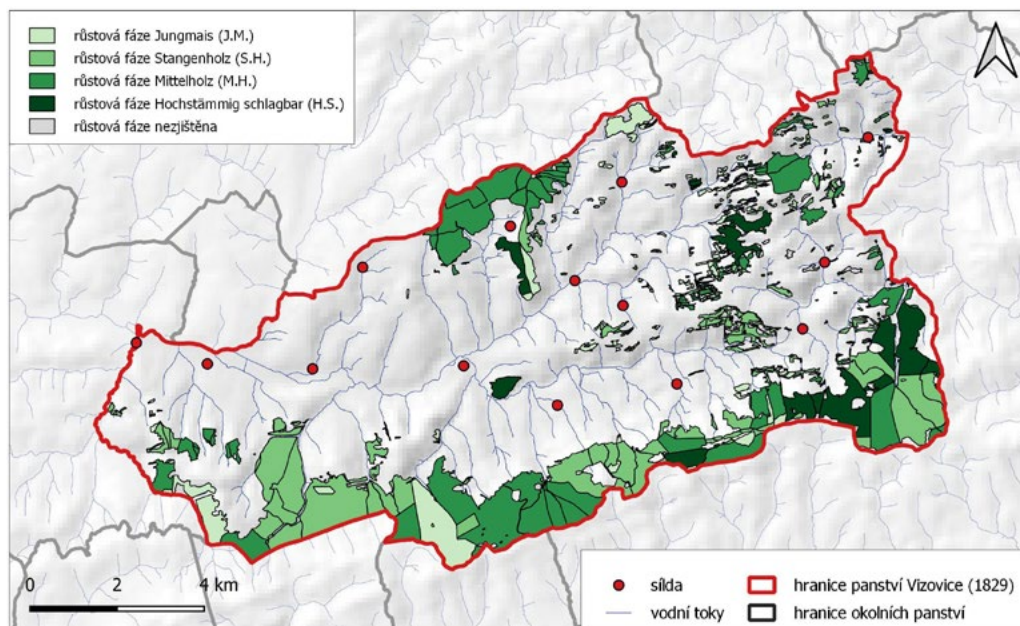
Tab. 5: Hektarová výměra růstových fází lese v katastrálních územích vizovického panství (1829) podle grafiky indikačních skic (IS) a písemných operátů (PO).

Vizovické lesy byly největším dílem tvořeny nastávající až mýtně zralou kmenovinou (*Mittelholz*) – 38,8 % (resp. podle písemných operátů 39,5 %), přičemž dominantním vlastníkem porostů této růstové fáze byly obce (61,0 %). Průměrná velikost obecních parcel činila 24,42 ha, šlo převážně o čistě listnaté porosty (91,1 %), vysoký les ve věku 60–80 let kombinovaný s nízkým lesem, kde lze předpokládat nižší věk. Také růstová fáze tyčkovin až tyčovin (*Stangenholtz*) přesahovala hranici tisíce hektarů, měla druhý nejvyšší podíl (35,0 %, resp. 32,0 %) a nejčastěji byla zaznamenána rovněž jako součást obecních lesů (43,1 %). Podíl dominikálních lesů však nebyl o mnoho menší (41,9 %). Rozdíl však byl patrný v průměrné velikosti parcely – dominikální lesy (32,4 ha) byly oproti obecním (12,5 ha) více než 2,5krát větší. Tato růstová fáze byla taktéž převážně listnatá (76,9 %) ve věku 30–60 let. Kombinace jehličnatých dřevin v porostní úrovni a nadúrovni s listnatými dřevinami s výmladnou schopností v nižší a střední úrovni se zřejmě běžně objevovala v nižších a středních polohách (DUJKA 2024, 189–191).

Nestarší mýtně zralé až přestarlé kmenoviny (*Hochstämmig schlagbar*) – nejstarší růstová fáze (13,2 %, resp. 13,0 %), a nálet (nárost) až mlaziny (*Jungmais*) – naopak nejmladší růstová fáze (13,0 %, resp. 14,9 %) byly zastoupeny výrazně méně. Nejstarší porosty byly výraznou součástí dominikálního majetku (78,3 %), souvislé celky panských lesů byly situovány při východní a jižní hranici katastru Pozděchova (traf Svěradov) a Jasenky (traf Hodín). Ačkoliv věkový interval předpokládá porosty nad 75 let u jedlí a 80–100 let u buků a dubů, skutečný věk některých jedinců mohl být i výrazně vyšší. Soudní odhad vizovického panství, vyhotovený v roce 1838 po smrti hraběnky z Blümegenu, evidoval např. ve zmíněné trati Hodín 13,7 ha jedlového lesa ve věkové třídě 101–120 let (ŽALODÍK 1961, 31). Příznivé klimatické podmínky na severní straně Komoneckého hřebenu (polohy nad 650 m n. m.) a v jihozápadní části okrsku Seninecké vrchoviny (polohy nad 500 m n. m) v kombinaci s příkrými (místy kamenitými) svahy byly příčinou obtížné dostupnosti umožňující nižší intenzitu antropogenních zásahů do lesních ekosystémů.

Průměrná velikost dominikálních parcel nejstarší růstové fáze činila 26,19 ha, v jednotlivých případech šlo i o vyšší desítky hektarů – největší zakreslená parcela v pozděchovské trati Svěradov čítala 92,4 ha lesa. Rustikalisté naproti tomu vlastnili pouze nepatrný zlomek produkčně hodnotných a růstově nejvyspělejších porostů – 2,2 % (9,4 ha). Zbývajících podíl (19,5 %) byl v obecním vlastnictví obcí Bratřejova (31,20 ha) a Vizovic (52,88 ha).

Nejméně zastoupenou růstovou fází byly nejmladší porosty od přirozeného náletu, nárostu až po mlazinu (u listnatých porostů do 30 let věku, u jehličnanů o něco méně, do 24 let). Také v tomto případě byly na prvním místě obecní lesy (77,4 %), naopak vizovickému dominiu připadala marginální část (0,1 %) v katastru Jasenné (0,1 ha), Ubla (1,13 ha) a Pozděchova (0,13 ha). V majetku rustikalistů bylo 22,5 % nejmladších lesů a v úvahu přichází i možnost, že se jednalo o první generaci lesa, která vznikla zalesněním (náletem) zemědělsky méně využívaných parcel na začátku 19. století. Písemné operáty ukazují, že nelze nejmladší růstovou fází chápat jen jako hospodářský tvar nízkého lesa nebo pastvin s užitkovým dřívím. Až 40 % výměry této růstové fáze byla zapsána jako vysoký les, zatímco součet plochy nízkého a pastevního lesa byl „pouze“ 29 %. Ve zbývajících případech (32 %) byl výnos z parcel rozdělen, část byla evidována jako vysoký a část jako nízký les.

Obr. 10: Věková struktura lesů zaznamenaná prostřednictvím tzv. růstových fází. Rozdílné věkové intervaly byly používány pro listnaté a jehličnaté porosty. Smíšené porosty neměly věkovou strukturu explicitně vyjádřeno, lze však předpokládat, že ji tvořila kombinace obou zmíněných věkových intervalů.

Diskuse

Studie se svým pojetím a rozsahem zaměřuje na popis stavu lesů v regionálním měřítku vizovického panství. Využity jsou přitom nejstarší katastrální mapy, díky kterým můžeme rekonstruovat podobu lesa s relativní přesností, kterou nám obdobně mohou poskytnout současné katastrální mapy. Ačkoliv současná podoba digitálních map je podstatně přesnější než před přibližně dvou sty lety, hranice parcel lesů mnohdy zůstávají zachovány s minimálním posunem. Katastr nemovitostí tak není přesnou rekonstrukcí indikačních skic, je však nejbližší možnou aproximací (DUJKA 2025, 152). Při interpretaci je nutno si položit otázku – jaká je přesnost zachycené skutečnosti? Nejedná se o novum, neboť i v současné době může být porost stromů s charakterem lesa na pozemku zemědělského půdního fondu. Předpokládejme, že vzhledem k přísnému dozoru v podobě několika kontrolních úrovní při procesu tvorby skic (BUMBA 2007, 51–71) minimálně v prvních letech od vypracování mapa odpovídala skutečnému stavu v území. Otázkou zůstává nevyjasněné třídící nuance mezi plochami lesa a extenzivně využívanými pastvinami s porostem křovin, které jsou hojně evidovány (FOREJT et al. 2018, 242) také ve Výkazech ploch (BIČÍK et al. 2010, 27–31). Přínos studie můžeme vnímat v identifikaci a geografickém umístění parcel lesa, vytvoření záznamu o tehdejšího vlastníku, dřevinné skladbě apod. Digitalizace je navíc verifikována detailním studiem písemných operátů, jejichž výtah obsahující parcely lesa je součástí Přílohy 2 tohoto článku v německé transkripci i českém překladu.

Srovnání více soudobých zdrojů přineslo řadu důležitých poznatků. Předně, nejvíce spolehlivé se jeví porovnání mapového listu indikační skici s písemným operátem. Ačkoliv i zde dochází v některých případech k rozporům – zejména v evidenci dřevinné skladby a růstové fáze (Tab. 3 a 5), databáze evidovaných vlastníků a výměra jsou prakticky shodné v obou případech. Výraznější odchylky můžeme zaznamenat při porovnání katastrálních údajů s Výkazy ploch, kde kromě sporného zařazení kategorie křovin není jasný ani způsob evidence vysokého a nízkého listnatého lesa. I když sumární údaj třinácti katastrů se v případě hospodářského tvaru liší pouze v řádu jednotek procent, výrazný je rozdíl na úrovni katastrů (srov. Tab. 4). Výsledky naznačují, že nekritické použití Výkazů ploch pro sumarizaci vysokého a nízkého lesa (např. SLACH et al. 2021, 5) nemusí reflektovat evidovaný stav lesů.

Rozdíly mezi údaji indikačních skic, písemných operátů stabilního katastru, Výkazů ploch (1845) a lesnické statistiky z let 1856 a 1859 je nutno interpretovat v širším kontextu vývoje evidenčních a právních poměrů poloviny 19. století. Jednotlivé prameny totiž nereprezentují totožný okamžik ani stejnou evidenční logiku. Zatímco indikační skici a písemné operáty zachycují parcelní stav v době prvotního mapování, Výkazy ploch představují sumarizaci údajů, která mohla být ovlivněna následnými úpravami či reklasifikacemi pozemkových kategorií. Lesnická statistika pak již vznikala v období po zrušení poddanství při postupné transformaci dominikálních a rustikálních vztahů, kdy docházelo k redefinici vlastnických i užívacích práv. Odlišnosti v podílu obecních, dominikálních a rustikálních lesů tak nemusí nutně vypovídat o nepřesnosti jednotlivých evidencí, ale spíše o dynamickém procesu právního a správního přeskupování majetkových vztahů.

Dalším zdrojem, který poskytuje soudobé údaje o lesích, jsou vceňovací operáty stabilního katastru (Moravský zemský archiv v Brně, fond D 8), obsahující ocenění půdy, údaje o domovní dani, hospodářské, správní a statistické popisy. Údaje o lesích na úrovni parcel jsou totožné s písemnými operáty, využitelné jsou však údaje o dřevinné skladbě, ocenění výnosu za prodej jednotlivých dřevin na úrovni katastrů. Propojení těchto údajů do vzniklé geodatabáze je však vzhledem k rozsahu analyzovaného materiálu námětem k navazující studii.

Zmínky o vizovických lesích jsou v literatuře značně roztržštěné a omezují se buď na obecné charakteristiky (např. druhová skladba lesů – PEŘINKA 1907, 9; WOLNY 1838, 482), nebo naopak na konkrétní lesní trati (ŽALOUDÍK 1961, 27–42; DUJKA 2024, 178). Rámcové informace na úrovni katastrů uvádí také interaktivní mapy Historie lesa, zpracované v letech 2018–2021 Botanickým ústavem Akademie věd (NLI, 2025). Ačkoliv obsahuje informace o podílu dřevin v 19. století na úrovni katastrů, jejich využití je vhodnější pro sledování trendů vývoje lesa v kontextu většího území. I přesto, že by údaje měly vycházet s obdobných zdrojů jako tato studie (stabilní katastr a lesnická statistika), přesto chybí záznamy za katastry Raková, Lhotsko, Lutonina a Seninka. Opomíjen je také fakt, že katastr Chratěšova by měl nabývat stejných hodnot jako katastr Vizovic, jejíž byl v té době součástí.

Velkou otázkou zůstává skutečnost vlastnických práv k lesům. Zatímco pozice šlechty s ohledem na právo nakládat se svým majetkem těžko zpochybnitelná, v případě lesů obecních nebo rustikálních je tato otázka složitější. Výmluvnou kapitolu na toto téma nalezneme u Čižmáře (1933, 122–144), který popisuje střídavě více či méně komplikované vztahy mezi poddanými a vrchností. Důležitý je zejména

odkaz na listinu Jana mladšího ze Žerotína z roku 1582, podle kterého dává lidem z Lutoniny, Jasenné, Ubla, Bratřejova, Zádveřic a Lípy nad Dřevnicí právo užívat zdejších lesů k těžbě dříví pro svoji potřebu i k prodeji. Snaha o trvalou platnost tohoto poddanského práva vůči vrchnosti se v záznamech promítá až do roku 1848. Avšak i v letech po zrušení poddanství smělo být dříví ze zdejších lesů káceno a odváženo pouze ze souhlasem vrchnosti (ČIŽMÁŘ 1993, 142). Z tohoto důvodu je potřeba, alespoň v případě vizovického panství, vnímat vlastnickou evidenci více jako soupis oprávněných uživatelů s lesy. Novotný (1912, 34) k obecnímu majetku ve stabilním katastru poznamenává: „Obecní majetek vymezil obecní výbor za přítomnosti sousedů. Při tom platila zásada, že za majitele se považuje ten, kdo má ve skutečném držení pozemek bez ohledu na jeho právní poměry k jiným osobám.“. Podzimková (1994, 19) hovoří o zápisech „jmen držitelů“, což považujeme v daném kontextu jako poměrně výstižné.

Obr. 11: Koryto přítoku Bratřejovky v jižní části katastru obce Lhotsko se smrkovým porostem. Výrazné jsou pozůstatky úvozových cest, které jsou i dnes využívány pro zpřístupnění lesních porostů.

Studie si nedává za cíl rigorózní soupis historie vizovických lesů, usiluje však o položení základního kamene pro tento záměr. V úvahu připadá zejména rozbor hospodářských plánů dominikálních lesů z let 1848 a 1872, uložených v Moravském zemském archivu v Brně (NAD 286, F 12; inv. č. 60 a 62). Žádoucím pokračováním této studie by byl také pohled na vizovické lesy optikou hospodářského výnosu, neboť písemné operáty ke stabilnímu katastru obsahují výpočet ročního výnosu. Dále navázání údajů zmiňovaných vceňovacích operátů. Bylo by tak možné porovnat nejen rozdíly v ceně lesů s různou dřevinou skladbou, hospodářským tvarem a růstovou fází, ale odhadnout i možný roční výnos každého zapsaného vlastníka.

Stav dřevinné skladby v indikačních skicách může přispět k řešení otázky rozšíření jedle bělokoré v Západních Karpatech, o níž Prudič (1994, 29) tvrdí, že je stabilní minimálně posledních 300 let. Už ve vizovickém urbáři z roku 1575 je uvedeno, že zdejší

lesy sestávaly z dubů, buků a jedlí. Hojně záznamy o jedli se objevují na sousedních panstvích Brumov I a II, se kterým vizovické panství sdílelo hřeben Komonecké hornatiny (DUJKA – KUSBACH 2020, 21; DUJKA 2025, 150). Indikační skici Vysokého pole a východně sousedících Drnovic z roku 1828 zachycují rozšíření jedle východně od kóty Rovně (702 m n. m.), Prudič (1990, 861) odhaduje její rozšíření o něco západněji až po kótu Suchy vrch (693 m n. m.). Dále uvádí: „V Hostýnských vrších hranice souvislého rozšíření jedle začíná u Bratřejova, míjí východně obec Ublo, obchází Jasenou až na Syrákov,...“. S výjimkou uvedeného Bratřejova popis prakticky odpovídá stavu, uvedeném ve stabilním katastru. V katastru Bratřejova byly evidovány jen listnaté porosty. Symbolickou hranicí by mohl být levostranný přítok Bratřejovky v místní části Mezné při hranici s katastrem Pozděchova. V katastru Jasenné se soudě podle analýzy dřevinné skladby jedle přirozeně nerozšířila západně od Lutoninky a jejích přítoků.

Zcela na místě je i krátká zmínka o současném stavu lesů v hranicích někdejšího panství (viz Obr. 2). Téměř dvousetletý vývoj krajiny prakticky zdvojnásobil plochu lesa, která aktuálně činní 6318,30 ha (NLI 2023), což představuje průměrný nárůst 15,57 ha ročně. Proměnu doznala rovněž dřevinná skladba, která je tvořena převážně smíšenými lesy (48,7 %), následují lesy jehličnaté (38,1 %) a nejméně jsou zastoupeny lesy listnaté (13,2 %). Výrazný úbytek čistě listnatých lesů souvisel s postupnou proměnou způsobu hospodaření, zaváděním geograficky nepůvodního smrku ztepilého a modřinu evropského. Při zarůstání pastvin se rovněž uplatňovala pionýrská borovice lesní (TREZNER – PAVELKA 2001, 97). Postupná proměna krajiny do dnešní podoby a s ní spojený nárůst lesů si však vyžádá navazující detailní zmapování této bezmála dvousetleté cesty.

Závěr

Studie je komplexním pohledem na lesy vizovického panství v podobě zachycené v závěru 20. let 19. století. Využita byla tvorba geoprostorové analýzy s využitím nástrojů geoinformačního systému QGIS v kombinaci se škálou soudobých pramenů – grafické a textové části stabilního katastru (první katastrální mapy), odborného periodika i místopisné monografie. Lesy v roce 1829 tvořily přibližně čtvrtinu celkové rozlohy vizovického panství, vlivem dlouhodobého nárůstu plochy lesa po téměř dvou stech letech zaujímají celou polovinu rozlohy tehdejšího panství. Plošně nejvýznamnější podíl měly lesy v držení obcí, výměrou následovaly lesy dominikální a nelze opomenout na tu dobu významný, více než desetiprocentní podíl lesů v držení poddaných. Dřevinná skladba lesů ještě nebyla poznamenána pozdějším trendem introdukce smrku a modřinu, příznačným pro východní Moravu přibližně po roce 1840. Více či méně antropogenně pozměněný poměr přirozeně se vyskytujícího dubu, buku, jedle, břízy a osiky byl příznačný pro lesy preindustriální valašské krajiny. Rovněž unikátní pohled do věkové struktury a hospodářského tvaru lesa ukazuje, že lesy byly aktivně hospodářsky využívány jako zdroj stavebního i palivového dříví. Celkové zachycení popsaného stavu lesů má význam nejen pro historicko-geografická studia, ale i pro rekonstrukci krajinných struktur v minulosti, vývoje majetkové držby nebo genealogické výzkumy. Výsledky studie také otvírají prostor pro navazující výzkum, který se může zaměřit jak na mladší, tak starší písemné a grafické prameny o zdejších lesích, aby mohl být v budoucnu vytvořen ucelený obraz historie vizovických lesů.

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval Moravskému zemskému archivu v Brně, který udělil souhlas s uveřejněním indikačních skic, Národnímu památkovému ústavu za souhlas s publikací kopie portréту hraběny Franzisky z Blümegenu, jmenovitě také kastelánce Státního zámku Vizovice paní Janě Pluhařové a Mgr. Janu Matyášovi, Ph.D. z územního odborného pracoviště v Kroměříži. Poděkování rovněž patří Anně Vaculíkové za jazykovou korekci a překlad do angličtiny.

Seznam příloh:

Příloha 1 (umístěna níže)

Příloha 2 (ke stažení zde: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20276740>)

Příloha 3 (ke stažení zde: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20276640>)

Poznámky:

¹ K darovací listině brumovského kastelána Smila ze Střílek se svou donací připojil i Vilém z Hustopečí, který nově vznikajícímu klášteru daroval polovinu Želechovic (HOSÁK 2004, 457). Nejednalo se však o polovinu v pravém slova smyslu, nicméně území i samotná obec byla tímto aktem na dlouhá staletí správně rozdělena (dva rychtáři, dvě pokladny) a k opětovnému sloučení došlo až v roce 1848. V indikační skice je toto rozdělení naznačeno hranicemi pozemkových trať VI – Oburky, VII – Dehetník a VIII – Díly.

² Párový t-test neprokázal statisticky významný rozdíl ($t(599) = -0,7097$, $p = 0,47$), v průměru tento rozdíl činil -0,01 ha (s 95 % intervalem spolehlivosti -0,05 a 0,02 ha). Fakticky to znamená, že rozdíl mezi evidovanými a digitalizovanými plochami byl průměrně menší než 0,01 ha, interval spolehlivosti navíc obsahuje číslo 0, čímž nevylučuje možnost přesné shody. Porovnány byly údaje pro všech 601 parcel.

³ Také v tomto případě párový t-test neprokázal statisticky významný rozdíl ($t(12) = -1,4575$, $p = 0,16$), v průměru tento rozdíl činil -0,35 ha (s 95 % intervalem spolehlivosti -0,88 a 0,17 ha). Fakticky to znamená, že rozdíl mezi evidovanými a digitalizovanými plochami byl průměrně menší než 0,5 ha, interval spolehlivosti navíc obsahuje číslo 0, čímž nevylučuje možnost přesné shody.

⁴ Údaj v lesnické statistice hovoří pouze o obecních lesích, které svoji výměrou téměř přesně odpovídají údajům z indikačních skic, srov. Tab. 2. Zvláštní je, že statistika uvádí i položku lesů drobných vlastníků, avšak k ní není uveden žádný číselný údaj. Indikační skica však evidovala 6,68 ha rustikálního lesa.

⁵ V západní části katastru byla v indikační skice Rakové (1829) zapsána pozemková trať s názvem „Obecni Hage“. Grafika skici uvádí kromě orné půdy i obecní louky s porostem křovin („G.W. mit Gestripp“), v lokálním měřítku mohly tyto louky sloužit pro odběr dřevnaté biomasy na topení nebo byly skutečným pozůstatkem lesa.

⁶ Lesní trati Dubowsky a Trwayka se nacházely v dnešní místní části Trvajka a dále jižně až ke katastrální hranici pod kótou Doubrava (675 m n. m.). Lesní trať Miklaska je dnešní místí částí Porosínka, Červenice, Zádveřačka, Rozepře a Křídlo; lesní trať Hruschowy lze dnes ztotožnit s lesy v okolí kóty Ostrý vrch (536 m n. m.).

⁷ Pouze v práci Velcerové (2011, 302) se objevuje nepřesná informace o změně majitelů vizovického panství v roce 1815, podle níž byl majetek (tedy včetně lesů) rodu Stilefriedů prodán. Tvzení je v rozporu s uváděnými skutečnostmi, neboť a) majetek nebyl prodán, ale po smrti poslední hraběnky byl majetek zděděn příbuzným – příslušníkem rodu Stieľfriedů, b) došlo k tomu až v roce 1838. To je důvodem, proč jsou v roce 1829 dominikální lesy stále ve vlastnictví hraběnky Franzisky von Blümegen.

⁸ Nejmenší parcelu lesa (0,18 ha) měl v Bratřejově zapsán podsedek Josef Hejtmánek z č. p. 64.

⁹ Celkově největší parcelu lesa (12,68 ha) měli v Senince zapsaní sedláci Martin Řezníček (č. p. 31) a Jan Řezníček, č. p. 57. Poddaným s celkově největším dílem lesa na vizovickém panství byl s výměrou 12,91 ha sedlák František Kadleček z č. p. 51. z Pozděchova.

¹⁰ Podoba jména je nejistá, v písemných operátech je původně zapsané křestní jméno Rosalie přeškrtnuta a nadepsána mužským jménem Johann. Zřejmě se jednalo o mužského člena rodiny, který majetek po jmenované Rosalii převzal, což vedlo ke změně zápisu.

¹¹ Lesní hospodářský plán z roku 1848 uváděl, že podíl smrku na dřevinné skladbě činil 3 %, podíl borovice a modřínu byl cca 1 % (ŽALOUČÍK 1984, 16).

¹² Není zahrnut katastr Želechovic nad Dřevnicí, neboť obsahuje pouze souhrnnou informaci za celé území.

¹³ Podle § 257 instrukce pro zpracování katastru s názvem: *Instruktion zur Ausführung der in Folge der Allerhöchsten Patente vom 23. December 1817 und vom 20. October 1849 angeordneten Katastral-Vermessung*.

Prameny a literatura:

- BERNHARD, E. F. 1911: *A brief history of forestry: in Europe, the United States and Other countries*. Cambridge.
- BIČÍK, I. a kol. 2010: *Vývoj využití ploch v Česku*. Praha.
- BIČÍK, I. – KUPKOVÁ, L. – JELEČEK, L. – KABRDA, J. – ŠTYCH, P. – JANOUŠEK, Z. – WINKLEROVÁ, J. 2015. Land Use Changes in Selected Model Areas. In: *Land Use Changes in the Czech Republic 1845–2010*. Springer Geography. Springer, Cham.
- BÍNA, J. – DEMEK, J. 2013: *Z nížin do hor – Geomorfologické jednotky České republiky*. Praha.
- BOČEK, A. 1841: *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Tomus III. 1241–1267*. Olomouc.
- BOROVSKÝ, T. 2011. Listina Smila ze Střilek a založení vizovického kláštera. *Východní Morava* 1, 11–27.
- BUMBA, J. 2007: *České katastry od 11. do 21. století*. Praha.
- ČIŽMÁŘ, J. 1933: *Dějiny a paměti města Vizovic*. Brno.
- ČÚZK (Český úřad zeměměřický a katastrální) 2026a: Katastrální mapa ČR ve formátu SHP distribuovaná po katastrálních územích. <https://services.cuzk.cz/shp/ku/epsg-5514/>
- ČÚZK (Český úřad zeměměřický a katastrální) 2026b: Archiv. Zeměměřický ústav. <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
- DOKULILOVÁ, K. 1995: Želechovice nad Dřevnicí. In: Nekuda, V. (ed.): *Zlínsko*, 675–678.
- DUJKA, P. 2024: *Malenovická borovice. Regionální populace borovice lesní (Pinus sylvestris L.) v Západních Karpatech*. Brandýs nad Labem.
- DUJKA, P. – KUSBACH, A. 2020: Jedle bělokorá v Moravských Karpatech. Historie, současnost a budoucnost? *Lesnická práce* 99, 19–21.
- DUJKA, P.: 2025. Systematic forest recording using the first cadastral maps: the Brumov estate case study (Czech Republic). *Journal of Historical Geography* 89, 148–161.
- FOREJT, M. – DOLEJŠ, M. – RAŠKA, P. 2018: How reliable is my historical land use reconstruction? Assessing uncertainties in old cadastral maps. *Ecological Indicator* 94, 237–245.
- HOSÁK, L. 2004: *Historický místopis země Moravsko-Slezské*. Praha.
- JANIŠ, D., KOHOUTEK, J. Sředověké osídlení. In: Nekuda, V. (ed.): *Okres Vsetín. Rožnovsko-Valašskomeziříčsko-Vsetínsko*, 131–145.
- KADICH, H., BLAŽEK, K. 1899: *Der mährische Adel*. Nürnberg.
- LEFNEROVÁ, L. 1966: Evidenční list nemovité kulturní památky – náhrobek (1810, 1838). Národní památkový ústav. https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1239036
- NLI (Národní lesnický institut) 2023: Tematická vrstva Smíšenost (k roku 2023). Datový sklad NLI. Poskytnuto autorovi na základě licence.
- NLI (Národní lesnický institut) 2025: Historie lesa. Dostupné z: <https://geoportal.nli.gov.cz/DsNli/Mmp/>
- NOVOTNÝ, F. 1912: *Nauka o rakouském katastru a o knihách pozemkových pro posluchače vysokých škol technických a pro civilní techniky*. Praha.
- NOŽIČKA, J. 1957: *Přehled vývoje našich lesů*. Praha.
- PEŘINKA, V. 1907: *Vlastivěda Moravská. Hradišfský kraj. Vizovický okres*. Brno.

PODZIMKOVÁ, J. 1994: *Obnova venkova. Historické mapy obcí a pozemkové úpravy v Českých zemích*. Praha.

POKLUDA, Z. 1995: Správní struktura Zlínska do roku 1848. In: Nekuda, V. (ed.): *Zlínsko*, 315–364.

PRUDIČ, Z. 1990: Areál jedle bělokoré (*Abies alba* Mill.) v Moravských Karpatech. *Lesnictví* 36, 855–866.

PRUDIČ, Z. 1994: *Lesy a lesní společenstva okresu Zlín*. Zlín.

RADIMSKÝ, J. – TRANTÍREK, M. 1962: *Tereziánský katastr moravský (prameny z 2. poloviny 18. století k hospodářským dějinám Moravy)*. Praha.

SLACH, T. – VOLAŘÍK, D. – MADĚRA, P. 2021: Dwindling coppice woods in Central Europe – Disappearing natural and cultural heritage. *Forest Ecology and Management* 501, 119687.

SOBALA, M. 2024: Reconstructing of historical land cover based on contemporary cartographical materials. *Journal of Historical Geography* 84, 14–26.

TREZNER, J. – PAVELKA, J. 2001: *Příroda Valašska*. Vsetín.

VELCEROVÁ, L. 2011: *Vizovice v proměnách času*. Vizovice.

WEEBER, H. C. 1856: Zur Forststatistik von Mähren und Schlesien. *Verhandlungen der Forst-Section für Mähren und Schlesien* 2, 3–83.

WEEBER, H. C. 1859: Nachträge zur Forststatistik Mährens und Schlesiens. *Verhandlungen der Forst-Section für Mähren und Schlesien* 3, 9–39.

WOLNY, G. 1838: *Die Markgrafschaft Mähren: Bd. Hradischer Kreis*. Brünn.

Archivní materiály

ŽALOUĐÍK, V. 1961: *Historický průzkum lesů proveden roku 1961. LZ Vizovice. LHC Vizovice*. Kroměříž.

ŽALOUĐÍK, V. 1984: *Historie lesů – II. a III. cyklus 1969–70 a 1980. LZ Vsetín. LHC Vsetín a Jablůnka. Frýdek-Místek*.

Moravský zemský archiv (MZA) v Brně: Stabilní katastr – indikační skici (Národní archivní dědictví 173, fond D 9); jednotlivé položky jsou uvedeny v příloze č. 1B

Moravský zemský archiv (MZA) v Brně: Stabilní katastr – indikační skici (Národní archivní dědictví 173, fond D 10); jednotlivé položky jsou uvedeny v příloze č. 1C

Příloha 1

A. Seznam zpracovaných indikačních skic

Katastrální území	První indikační skica			Revidovaná indikační skica	
	Rok	Připravil	Geometr	Rok	Zpracoval:
Bratřejov	1829	Johann Fuster, adjunkt 1. třídy	Adalbert Schmidt, geomert 4. třídy	1879	Gustav Nicke, geometr
Jasenná	1829	Anton Hermann, adjunkt 2. třídy	Johann Schuster, geomert 2. třídy	1878	Thomas Kwasnička
Lhotsko	1829	Carl Koja, adjunkt 2. třídy	Laurenz Humpoletz, geomert 4. třídy	Nebyla zpracována.	
Lípa	1829	Josef Eisenbeiser, adjunkt 1. třídy	Franz Merkl, geometr 3. třídy	Nebyla zpracována.	
Lutonina	1829	Johann Sochor, adjunkt 2. třídy	Franz Ansion, geometr 4. třídy	1878	Josef Zábranský, referent c. k.
Pozděchov	1829	Joseph Kramer, adjunkt 1. třídy	Franz Hruby, geometr 2. třídy	1879	Gustav Nicke, geometr
Prlov	1829	Joseph Ant. Wimmer, adjunkt 2. třídy	Joseph Bednarž, geometr 3. třídy	Nebyla zpracována.	
Raková	1829	Wenzl Cyril, adjunkt 2. třídy	Wenzl Kautzky, geometr 1. třídy	1874	Emanuel Benesch, Thomas Kwasnička
Seninka	1829	Ernst Mohaupt, adjunkt 2. třídy	Anton Grosmann, geometr 2. třídy	1879	neuvedeno
Ublo	1829	Franz Ellinger, adjunkt 1. třídy	Franz Rose, geometr 4. třídy	Nebyla zpracována.	
Vízovice	1829	Wenzl Cyril, adjunkt 2. třídy	Wenzl Kautzky, geometr 1. třídy	1893	neuvedeno
Zádveřice	1829	Franz John, adjunkt 2. třídy	Joseph Schwarz, geometr 4. třídy	Nebyla zpracována.	
Želechovice	1829	Joseph Kramer, adjunkt 1. třídy	Franz Hruby, geometr 2. třídy	1879	Anton Mayer, příručí; Gustav Nicke, geometr

B. Identifikace indikačních skic

Níže uvedené citace se vztahují k Moravskému zemskému archivu v Brně; Stabilní katastr – indikační skici (Národní archivní dědictví 173, fond D 9).

Katastrální území	Panství	Signatura (sign.)	Rok	Zdroj digitální indikační skici
Bratřejov	Vízovice	195	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/292
Jasenná	Vízovice	879	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/1272
Lhotsko	Vízovice	1288	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/1855
Lípa	Vízovice	1303	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/1873
Lutonina	Vízovice	1388	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/1987

Pozděchov	Vízovice	2050	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/2899
Prlov	Vízovice	2089	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/2976
Raková	Vízovice	2187	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/3091
Seninka	Vízovice	2383	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/3375
Ublo	Vízovice	2741	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/3892
Vízovice	Vízovice	2926	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/4139
Zádveřice	Vízovice	3050	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/4311
Želechovice	Vízovice	3105	1829	https://www.mza.cz/indikacniskici/skica/detail/4397

C. Identifikace písemných operátů

Níže uvedené citace se vztahují k Moravskému zemskému archivu v Brně; Stabliní katastr – písemné operáty (Národní archivní dědictví 174, fond D 10).

Katastrální území	Datace vzniku	Signatura (sign.)	Inventární číslo (inv. č.)	Číslo ukládací jednoty	Poznámka
Bratřejov	1829	195	195	195	duplikát
Jasenná	1829	879	879	879	duplikát
Lhotsko	1829	1288	1288	1288	duplikát
Lípa	1829	1303	1303	1303	duplikát
Lutonina	1829	1388	1388	1388	duplikát
Pozděchov	1829	2050	2050	2050	duplikát
Prlov	1829	2098	2098	2098	duplikát
Raková	1829	2187	2187	2187	duplikát
Seninka	1829	2383	2383	2383	duplikát
Ublo	1829	2741	2741	2741	duplikát
Vízovice	1829	2926	2926	2926	duplikát
Zádveřice	1829	3050	3050	3050	duplikát
Želechovice	1829	3105	3105	3105	duplikát